

Sfeer
impressie

Schoolmaatschappelijk werk: sterk in preventie

Terugblik op themabijeenkomst

Nederlands
Jeugdinstituut

BPSW
beroepsvereniging
van professionals
in sociaal werk

Sociaal Werk
Nederland

Schoolmaatschappelijk werk kan een belangrijke rol spelen bij de preventie van leer-opvoed- en opgroei problemen. Op school, in de kinderopvang, op peuterspeelzalen en in wijkteams. Hoe begeleid je vanuit die rol kinderen bij hun talentontwikkeling? Hoe werk je samen met partners zoals school, ouders en jeugdhulp? Wat kun je doen om schoolverzuim en thuiszitters te voorkomen? Op donderdag 18 mei 2017 organiseerde het Nederlands Jeugdinstituut in samenwerking met de BPSW en Sociaal Werk Nederland over deze en andere vragen een themabijeenkomst. Zo'n 100 deelnemers wisselden met elkaar goede voorbeelden uit en deelden ervaringen over de mogelijkheden en de toegevoegde waarde van schoolmaatschappelijk werk bij het versterken van preventie.

Deze publicatie geeft een sfeerimpressie van de bijeenkomst en daarnaast een uitgebreide beschrijving van vijf voorbeelden uit de praktijk.

Colofon

De publicatie 'Schoolmaatschappelijk werk: sterk in preventie' is een uitgave van het Nederlands Jeugdinstituut, in samenwerking met de BPSW en Sociaal Werk Nederland.

Redactie Marij Bosdriesz, Suzanne Hardeman, Ernst Radius, Mark Snijder

Fotografie en vormgeving Yvonne Schellart

Meer weten over samenwerking tussen onderwijs en jeugdhulp? Bekijk [het dossier Verbinding onderwijs en jeugdhulp](#) van het Nederlands Jeugdinstituut.

Het [Servicepunt SMW](#) is een kenniscentrum op het gebied van schoolmaatschappelijk werk en een verbindende schakel tussen samenwerkingspartners in het onderwijs, schoolmaatschappelijk werk en de jeugdzorg.

'Preventie doet er toe'

Reflectie op de themabijeenkomst door dagvoorzitter Ernst Radius

VARIATIE

'Opvallend veel jonge, enthousiaste en bevolgen professionals, afkomstig uit het hele land. Aspecten als vroegtijdig erbij zijn, laagdrempelig zijn, elkaar kennen en vertrouwen winnen vinden zij belangrijk. Evenals de presentie van schoolmaatschappelijk werk op school. Preventie doet er toe voor schoolmaatschappelijk werkers. Hoe je die functie noemt, maakt deelnemers niet zoveel uit. De variatie is groot: schoolconsulent, gezinswerker, schoolmaatschappelijk werker of schoolcoach. Welke functie je ook bekleedt, zorg dat je inzichtelijk maakt wat je doet en wat daarbij onderscheidend is ten opzichte van andere functies binnen en buiten de school.

SAMENWERKING EN VERBINDING

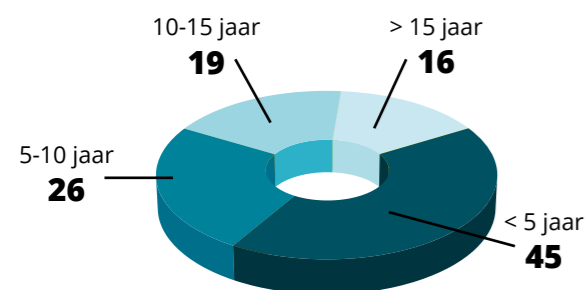
Samenwerking en verbinding tussen al die verschillende functies is noodzakelijk om een leerling uiteindelijk zo goed mogelijk te kunnen helpen. Bij het opleiden van toekomstige professionals, de studenten van nu, zou aandacht voor hoe je dergelijke samenwerking vorm geeft of verbindingen tot stand brengt een plek moeten hebben. In de huidige praktijk moet je om je werk goed te kunnen doen nu eenmaal meer van elkaar weten, elkaar aanvullen en elkaars

plek in kunnen nemen, over je eigen expertise heen. Niemand kan het alleen. Vergeet daarbij ook niet dat er buiten de school ook veel gebeurt met de leerling: thuis, op straat en in de buurt. Samenwerking zoeken, korte lijnen houden en weten waar de kracht en expertise van de ander ligt, maakt je sterk om in en buiten school verbindingen te kunnen leggen voor en met het kind en zijn ouders. Het kind en zijn ouders staan centraler dan voorheen. Zo boek je meer succes en effect van je handelen. Mooi was ook om te zien dat er al veel meer verbindingen zijn ontstaan tussen onderwijskrachten en schoolmaatschappelijk werkers. Dat leerkrachten ook zelf beter een signaleringsfunctie gaan vervullen en daarbij ook goed afstemmen en informatie doorgeven aan het schoolmaatschappelijk werk.

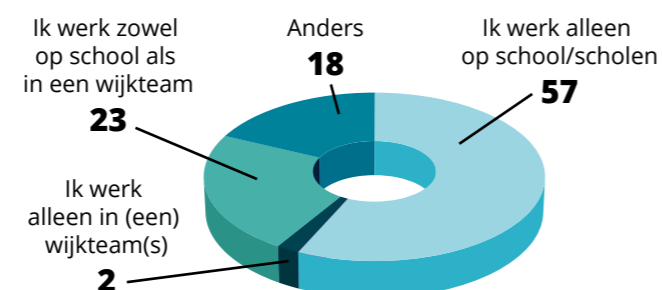
KENNIS DELEN EN UITWISSELEN

Professionals in het schoolmaatschappelijk werk hebben behoefte aan kennis delen en uitwisselen als het gaat om werken vanuit het sociaal domein in en om de school. Gezien de opkomst, de reacties van deelnemers en de centrale discussie, mag je concluderen dat bijeenkomsten zoals deze een vervolg mogen hebben.'

Hoeveel jaren heb je ervaring als schoolmaatschappelijk werker? (n=106)

Wat is jouw positie als schoolmaatschappelijk werker? (n=100)

STELLINGEN

'Preventie loont niet omdat je geen resultaat ziet.' (n=90)

'Preventie is vroegsignalering.' (n=92)

'Door preventie focus je meer op de talenten dan op de problemen bij jeugdigen.' (n=81)

'Preventie moet een vast onderdeel worden van de ketenaanpak.' (n=96)

‘Wij doen iets extra’s om ouders met elkaar in contact te brengen’

Oudergespreksgroepen (v)so-school

‘Epilepsie is een nare aandoening. Een epileptische aanval kan op elk moment komen. Dat verstoort erg de gezinssituatie. Ouders van kinderen met epilepsie kunnen dat met elkaar heel goed delen.’ Birgit Overing werkt al 25 jaar als schoolmaatschappelijk werker op De Waterlelie, een school voor (voortgezet) speciaal onderwijs in Cruquius. Ieder jaar biedt de school ouders de mogelijkheid om met elkaar in gesprek te gaan. Al jaren organiseert de school zo’n oudergespreksgroep voor ouders met kinderen in de basisschoolleeftijd; sinds een paar jaar is er een tweede gespreksgroep voor ouders van pubers.

ONTSTAAN

De oudergespreksgroep is ontstaan vanuit de wens van ouders om met elkaar te praten over wat het betekent om een kind te hebben voor wie speciale zorg nodig is. Birgit vindt het belangrijk om dit gesprek vanuit school te faciliteren. ‘De kinderen op onze school komen uit een enorm grote regio, dus ouders ontmoeten elkaar hier niet op het schoolplein. Wij moeten iets extra’s doen om ouders met elkaar in contact te brengen.’ Veel ouders vinden in hun omgeving wel een luisterend oor, maar praten met ouders in dezelfde situatie voegt veel toe. De meest gehoorde opmerking na afloop van de avonden is dan ook: ‘Je hebt hier maar een half woord nodig om begrepen te worden.’

STIL STAAN BIJ DE OPVOEDING

De oudergespreksgroep bestaat uit vier avonden, met vier tot zes ouderparen. Iedere avond staat een thema centraal, waarover de schoolmaatschappelijk werker en een gedragswetenschapper een korte inleiding geven. ‘Vervolgens vragen we ouders iets te vertellen over hun kind en over hun rol als opvoeder. Zo geven we ouders iedere keer iets mee, en laten we hen naar zichzelf en naar hun eigen manier van opvoeden kijken.’ Zo wordt tijdens de tweede avond besproken wat het betekent om van partners ouders te worden. ‘Daar staan we vaak niet bij stil. Wij vertellen hier wat over, waarmee we het ook makkelijker maken voor ouders om herkenning te vinden en erop te reageren.’

De school geeft de voorkeur aan deelname van beide ouders aan de gespreksgroep, zodat ze ook op hun eigen relatie kunnen reflecteren. ‘Op een van de avonden vragen we aan de ouders: wat in jouw partner geeft jou veel steun? Daar komen heel bijzondere antwoorden op, vaak antwoorden die ouders van elkaar niet wisten.’ De gespreksgroep geeft ouders de mogelijkheid om eens wat langer stil te staan bij de opvoeding van hun kind. Al is het alleen al in de auto op weg ernaartoe.

INKIJKJE IN HET LEVEN VAN OUDERS

De gedeelde ervaringen in de gespreksgroepen zijn niet alleen voor de ouders zelf waardevol. ‘Ik krijg door deze avonden nog meer een inkijsje in wat het betekent om een kind te hebben

Meer informatie?

Birgit Overing
schoolmaatschappelijk werker De Waterlelie
b.overing@dewaterlelie.net

dat zoveel zorg nodig heeft. Dat is een verrijking voor mijn werk.’ Dit inkijsje probeert Birgit zoveel mogelijk te delen met haar collega’s. ‘Nieuwe teamleden bij ons op school worden altijd ingewerkt in wat epilepsie betekent voor een kind. Dat heeft een medisch, een psychologisch en een didactisch deel. Een vierde deel gaat over de sociale aspecten. Daarin proberen wij over te brengen wat een kind met epilepsie betekent voor de ouders en het gezin.’

PUBERS

De gespreksgroep voor ouders van pubers is gestart op verzoek van ouders zelf. Deze groep heeft meer de vorm van een cursus met huiswerkopdrachten, waarin Birgit en een collega informatie geven over de veranderingen die van kinderen pubers maken, de opvoeding en het praten met pubers. ‘Wat betekent het als jouw kind een volwassen lijf heeft maar cognitief functioneert op het niveau van een vijfjarige?’ Naast de praktische informatie is er ook in deze gespreksgroep veel ruimte voor het uitwisselen van ervaringen en voor reflectie op de eigen ouderrol. ‘We vragen ouders bijvoorbeeld om met hun kinderen over hun eigen puberteit te praten. En we vragen ze om één week alle leuke dingen van hun kind bij te houden. De problemen staan immers al vaak genoeg op de voorgrond.’

GEEN TIJD

Zonder uitzondering geven ouders positieve feedback na deelname aan een oudergespreksgroep. Tegelijkertijd merkt Birgit dat het steeds moeilijker wordt om ouders te laten deelnemen. ‘Ik heb geen tijd, mijn partner moet ‘s avonds werken, we durven de kinderen niet aan een vreemde over te laten, er wordt van alles gezegd. Het is in toenemende mate een probleem om ouders hier te krijgen. Tien jaar geleden vond ik dat echt makkelijker. Dat is bijzonder, omdat het tegelijkertijd zoveel oplevert voor ouders. Dus wij blijven vanuit school onze uiterste best doen.’

‘Leerkrachten weten mij te vinden, daardoor kan ik preventief handelen’

Jeugd- en gezinswerkers op school

De regio Midden-Limburg bestaat uit zeven gemeenten en heeft één Centrum voor Jeugd en Gezin. Het CJG biedt vrij toegankelijke jeugdhulp, met als belangrijke opdracht om verbindingen te leggen met het onderwijs, de kinderopvang, huisartsen en verenigingen. Alle scholen hebben een vaste contactpersoon vanuit het CJG. Deze jeugd- en gezinswerker denkt mee met docenten, geeft voorlichting aan ouders en leerlingen, sluit aan bij gesprekken met ouders en leerlingen, en geeft individuele ondersteuning aan leerlingen en gezinnen.

Koffiemomenten

De scholen in Midden-Limburg hebben geen schoolmaatschappelijk werk meer (behalve het mbo). De jeugd- en gezinswerkers vanuit het CJG opereren laagdrempelig voor leerlingen en docenten, en vervullen daarmee de rol van het oude smw. De hulpverleners blijven in dienst van het CJG. Zij hebben niet een vast aantal uren per school, maar zijn daar aanwezig zoveel als nodig is. Ze sluiten aan bij overleggen waar leerlingen worden besproken – indien mogelijk met ouders en leerlingen erbij –, ze lopen rond door de gangen en schuiven aan bij koffiemomenten van het team. Daarnaast komen ze veel bij gezinnen thuis.

De jeugd- en gezinswerkers werken vraaggericht en kijken goed naar de thema's die spelen op de school. Bij studiedagen voor docenten verzorgen ze onderdelen van het programma, zoals over het voeren van een gesprek met ouders. Ook zijn ze vaak aanwezig bij de aanmeldavond, als nieuwe leerlingen voor het eerst op school komen. Zo worden de jeugd- en gezinswerkers een natuurlijk onderdeel van de school, en zijn ze laagdrempelig voor zowel leerlingen en ouders als docenten.

Snel aan de bel trekken

Leanne van Dijck is als jeugd- en gezinswerker verbonden aan onder andere Het Kwadrant, een vmbo-school in Weert. Zij is veel aanwezig op deze school en dat werpt z'n vruchten af, merkt ze. ‘Leerkrachten en onderwijsassistenten weten mij te vinden. Daardoor is voor hen de drempel laag om ons mee te laten denken. En daardoor kunnen wij snel en preventief handelen. Ik hoor soms dat scholen te laat aan de bel trekken. Maar dat is bij Het Kwadrant absoluut niet het geval.’

Laagdrempelig zijn kan er ook toe leiden dat een school te snel hulp van het CJG inschakelt. ‘Daar moet ik soms met hen over sparren en kritische vragen stellen. Wat is onze rol op school en wat is jullie rol? Maar zolang je dat samen doet en hier open in bent, kom je er altijd uit.’ Ook over privacy wordt regelmatig overlegd. ‘Scholen en leerkrachten zijn daar soms makkelijker in: we doen even een overdracht, of we vertellen jou over deze ouders. Maar we hebben te maken met duidelijke privacywetgeving, en we praten niet over ouders maar met ouders. In die omslag moeten we school nog meenemen. Soms ben ik betrokken bij een gezin dat niet wil dat ik de informatie deel. Dat vindt school weleens lastig.’

Leanne kan de school goed ondersteunen bij bijvoorbeeld het bespreken van zorgen met ouders. ‘Bij die gesprekken schuiven wij meestal aan. Ook om direct ons aanbod te kunnen neerleggen. Dan wordt dat ook voor ouders een stuk laagdrempeliger.’

Op het goede moment erbij

Léon Custers is zorgcoördinator op Het Kwadrant en werkt nauw samen met Leanne. Voor de school is de samenwerking belangrijk, vertelt hij. ‘School, ondersteuning en hulp zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Dus als school moeten wij iedere partner in het netwerk van de leerling erbij betrekken.’ Het werkt goed dat Leanne vast aan de school is verbonden. ‘Zij kent de structuur van de school, ze weet hoe wij functioneren. Maar belangrijker nog, zij kent ook de cultuur op school. Ze weet hoe ze met iedereen moet omgaan, en hoe bijvoorbeeld docenten reageren op een situatie.’ De nauwe samenwerking maakt het mogelijk om het CJG snel te betrekken als dat nodig is. ‘Toen er bijvoorbeeld seksueel getinte filmpjes op internet verschenen met onze leerlingen, konden zij vanuit het CJG direct een workshop over sexting geven. Zij kunnen er direct en op de goede momenten bij zijn, in plaats van dat het blijft liggen.’

Ook voor de docenten en coaches (mentoren) is de ondersteuning van de jeugd- en gezinswerker waardevol. ‘We hebben tegen de coaches gezegd: als jullie zorgen hebben of als er thuis dingen spelen, maak gebruik van haar expertise. In het begin was dat wat aftasten, maar nu gaan ze vaak zelfstandig naar Leanne toe.’ Hierdoor worden docenten zelf ook vaardiger. ‘Leanne zit soms één of twee keer bij een gesprek met ouders. Daarna weet de coach zelf hoe die de volgende keren het gesprek moet voeren.’

Meer informatie?

Tanja van Duuren
stafmedewerker preventie Centrum voor Jeugd en Gezin Midden-Limburg
tanja.vanduuren@cjgml.nl

Leanne van Dijck
jeugd- en gezinswerker Centrum voor Jeugd en Gezin Midden-Limburg
leanne.vandijck@cjgml.nl

Léon Custers
zorgcoördinator vmbo Het Kwadrant
l.custers@lvo-weert.nl

‘De smw’er krijgt ruimte om meer preventief te werken’

SIGNALEREN EN NORMALISEREN

Bij Yusuf gaat het slecht op school. Hij is somber, maakt ruzie met klasgenoten, komt vaak te laat en heeft behoorlijk overgewicht. Er blijkt thuis van alles te spelen. In het kader van het project ‘Signaleren en normaliseren’ neemt schoolmaatschappelijk werker Tineke uitgebreid de tijd om met Yusuf in gesprek te gaan. Over zijn gezondheid, waar hij goed in is, hoe hij het vindt op school, over vrienden en vrije tijd. Yusuf wil graag basketballen. Tineke zoekt oplossingen voor belemmeringen als kosten en afstand. Nu gaat Yusuf wekelijks met veel plezier naar de basketballessen. Dat is goed voor zijn gezondheid, zijn welbevinden en zijn functioneren in de klas.

Het project ‘Signaleren en normaliseren’ is ontwikkeld door MEE Rotterdam Rijnmond en Stichting School Maatschappelijk Werk Rijnmond (SMWR), samen met de gemeente Rotterdam. De gemeente wil dat kinderen, jongeren en gezinnen – bij lichte problematiek – worden ondersteund vanuit het ‘wijknetwerk’. Dit is het geheel aan activiteiten en voorzieningen dat beschikbaar is voor kinderen, ouders en gezinnen. Bijvoorbeeld het Centrum voor Jeugd en Gezin, met opvoedcursussen en jeugdverpleegkundigen, maar ook sportclubs, buurthuiswerk, scouting en de kerk. Maar dat gaat niet vanzelf, weet Marjonne Meijer, manager schoolmaatschappelijk werk bij MEE. ‘Als je wilt dat kinderen en gezinnen daar worden geholpen, dan moet je hen daarheen helpen.’

Kern van het project is preventie, normalisering en de verbinding met het netwerk in de wijk. Het is een bijzondere samenwerking tussen smw’ers in het reguliere basisonderwijs (via SMWR) en smw’ers in het speciaal basisonderwijs (via MEE), vertelt Eus Hehanussa, manager bij SMWR. Op acht basisscholen (zes regulier basisonderwijs en twee speciaal basisonderwijs) hebben de smw’ers in totaal 25 uur per week om actief verbindingen te leggen tussen kinderen en gezinnen, de school en het wijknetwerk. ‘Juist door deze mix van smw’ers hebben we met niet veel extra uren veel rendement kunnen behalen.’

Drempel

Voor veel kinderen en gezinnen is het niet vanzelfsprekend om de weg te weten naar deze voorzieningen. Zeker niet voor mensen met een beperking, vertelt Marjonne. ‘Je moet over veel drempels heen en veel organiseren. Voor sommige mensen is dat echt heel moeilijk.’ Zo zeggen ouders met een verstandelijke beperking soms dat ze heel goed weten hoe ze hun kind op een sportclub krijgen. ‘Maar om het dan in de praktijk te brengen en te zorgen dat hun kind om zes uur gegeten en met de tas klaarstaat om naar de voetbal te gaan, dat is heel iets anders.’

Talenten en interesses

Belangrijk kenmerk van deze aanpak is dat de smw’er zich niet richt op de problemen van een kind, maar op de kansen. Met de methodiek Kind in Kaart brengt de smw’er systematisch de talenten en interesses van een kind in kaart. Vervolgens gaat de smw’er samen met het kind en de ouders actief op zoek naar normaliserende activiteiten en mogelijkheden in de wijk om deze talenten verder te ontwikkelen. Sommige ouders weten vanaf dan zelf de weg, anderen moeten bij de hand worden genomen. ‘Die zien de moeilijkheden: dat kost veel geld, ik kan hem ‘s avonds niet brengen, hij kan niet alleen. Dan heb je als smw’er echt iets te doen.’

Preventief werken

‘Signaleren en normaliseren’ wordt ingezet bij kinderen die door school worden aangemeld bij het schoolmaatschappelijk werk. De aard van de aanpak betekent dat de verwachtingen van een school soms moeten worden bijgesteld. ‘De verwachting was vooral dat de schoolmaatschappelijk werker brandjes blust en problemen aanpakt. Maar nu krijgt die de ruimte om meer preventief te werken.’ Sommige scholen zagen hiervan de meerwaarde en zochten mogelijkheden om de aanpak breder in te zetten. ‘Dan schuift de smw’er aan bij een klas en wordt bij alle kinderen ‘Kind in Kaart’ afgenomen. Dat kan omdat de methodiek niet probleemgericht is, maar gaat over wat een kind graag in zijn vrije tijd wil doen.’

Het project is inmiddels afgerond, maar er wordt hard gewerkt aan een vervolg, zegt Eus Hehanussa van SMWR. ‘De resultaten zijn zodanig positief dat MEE en SMWR bezig zijn om financiering te vinden om de werkwijze verder te ontwikkelen en verdiepen.’ Voor deze manier van werken zouden smw’ers namelijk meer ruimte moeten hebben, vindt Marjonne. ‘Preventie is een fantastische aanvulling op de zorg die het schoolmaatschappelijk werk levert. De verbinding tussen school en hulp is natuurlijk een taak voor smw’ers. Maar het voorkomen van de inzet van hulp, dat is ook echt een smw-taak.’

Meer informatie?

Eus Hehanussa
manager Stichting School Maatschappelijk Werk Rijnmond
eus.hehanussa@smwr-rijnmond.nl

Marjonne Meijer
accountmanager schoolmaatschappelijk werk MEE Rotterdam Rijnmond
marjonne.meijer@meerrotterdam.nl

'Naast partner van het gezin zijn we ook partner van de school'

Stedelijk vo-team en mbo-team

In Utrecht bieden 18 wijkgerichte buurtteams jeugd en gezin generalistische basiszorg aan kinderen, jongeren en gezinnen. Sinds een paar jaar opereren daarnaast een stedelijk vo-team en mbo-team. Het vo-team is verbonden aan alle vo- en vso-scholen in Utrecht (28 in totaal). Het mbo-team werkt op acht locaties van drie mbo-instellingen.

Jongvolwassenen

Een van de redenen voor het werken met teams voor het vo en mbo is om aan te sluiten bij de leefwereld en ontwikkelingsfase van jongeren. 'In deze teams zit specifieke expertise voor deze doelgroepen', vertelt Esther Schepers, teammanager van het mbo-team bij Lokalis, de uitvoeringsorganisatie van de buurtteams. 'Je hebt deskundigheid nodig op het gebied van problematiek van jongvolwassenen. En een 16-plusser vraagt een andere benadering en houding van de hulpverlener.' In het vo-team en mbo-team komt daarom uiteenlopende expertise bijeen, van ggz en lvb-problematiek tot verslavingszorg, schoolmaatschappelijkwerk, schuldhulpverlening en gezinswerk.

Een nog belangrijkere reden voor het opzetten van deze teams is dat veel jongeren de hulpverlening in de wijk niet bereiken. Zeker voor 16-plussers geldt dat hun leven zich veel meer buiten hun eigen wijk afspeelt. 'Als wij jongeren vragen of ze hun hulpvraag ook bij hun eigen buurtteam in de wijk zouden hebben gesteld, kijken ze ons vreemd aan. Binnenstappen bij een soort buurthuis, waar ook het consultatiebureau zit en de bingo is, dat doen ze echt niet.'

De school is daarmee een van de belangrijkste vindplaatsen voor 12-plussers en 16-plussers. De gezinswerkers van het vo-team leggen vanuit school direct de verbinding met de thuissituatie. 'Het onderwijs signaleert, communiceert en introduceert hulp, meestal in een gesprek met de ouders erbij. Wij zijn gericht op duurzame oplossingen, dus we willen dicht bij de oorzaak van het probleem zijn. Daarom vinden de hulpverleningsgesprekken vooral in de thuissituatie plaats.' Voor het mbo-team is dit anders. 'Die gezinswerkers zijn vanwege leeftijd van de jongeren minder op huisbezoek. Zij zien de school als vindplaats en als werkplaats.'

Sterke school

Het vo-team en het mbo-team hebben een tweeledige opdracht: naast hulp bieden aan jongeren en gezinnen bij opvoed- en opgroei-problematiek, ook de school ondersteunen bij het versterken van de pedagogische basis. 'We streven er vooral naar dat scholen ons eerder betrekken. Zodat we kunnen meedenken en bijvoorbeeld zorgsignalen kunnen duiden, nog voordat er een aanmelding van een jongere is. Het lukt ons steeds beter om die rol te krijgen. De scholen die het meest tevreden zijn over de jeugdteams, zijn

de scholen die ons vroegtijdig betrekken. Daar zijn we door onze consult- en adviesfunctie naast een partner van het gezin ook echt een partner van de school.'

Het 'oude' schoolmaatschappelijk werk is opgegaan in het vo-team en het mbo-team. 'Dat hebben we geïntegreerd met het gezinswerk. Eigenlijk is er één schakel afgegaan. Vroeger kwam een jongere bij een zorgcoördinator, vervolgens bij een schoolmaatschappelijk werker en als er meer nodig was, volgde een verwijzing naar een gezinswerker. Dan kwam er dus weer een nieuwe hulpverlener bij. Nu is de schoolmaatschappelijk werker en de gezinswerker één persoon, bij wie de jongere direct aan het goede adres is. Zo hebben we de laagdrempeligheid van het schoolmaatschappelijk werk behouden én hebben we met de brede teams expertise toegevoegd.'

Startkwalificatie

De inzet van deze jeugdteams op de scholen is vooral waardevol voor de jongeren zelf. 'Het allerbelangrijkste is dat veel meer jongeren nu passende hulp ontvangen. En het heeft een grote meerwaarde dat we dat heel dicht bij de leefwereld van de school doen, zeker voor het mbo. Het halen van je startkwalificatie is heel relevant, en voor de gezinswerkers in het mbo-team is het een automatisme om zich daarop te richten. Onze hulpverlening gebeurt in goede samenhang met het onderwijs. Dat is een enorm pluspunt.'

Zeker in het mbo is het ingewikkeld dat de scholen regionaal opereren en de jeugdhulp vooral lokaal is georganiseerd. Zo zitten er op de Utrechtse mbo-instellingen veel leerlingen van buiten Utrecht, terwijl de gemeente Utrecht de belangrijkste financier is van het mbo-team. Tegelijkertijd wil een roc met locaties in meerdere gemeenten eenzelfde zorgstructuur inrichten op al zijn locaties, ongeacht de gemeente waar de locatie staat. Sinds het begin van de pilot met het mbo-team zijn gesprekken hierover gaande, maar er is geen eenvoudige oplossing. Op een van de mbo-instellingen blijft de inzet van het mbo-team daarom nog de status van een pilot houden. Bij de andere twee mbo-instellingen is nu sprake van reguliere inzet van het mbo-team. 'Dat is heel prettig. Zowel voor de scholen als voor de jeugdteams.'

Meer informatie?

Esther Schepers
teammanager mbo-team Lokalis
esther.schepers@buurtteamsutrecht.nl

‘Pedagogisch medewerkers zien mij als een collega’

Voorschools maatschappelijk werk

‘Het heeft in het begin best wel tijd gekost om de pedagogisch medewerkers zo ver te krijgen dat ik op de groep mocht komen. Maar nu zien ze me als een collega.’ Birgul Atas is als voorschools maatschappelijk werker (vsmw’er) verbonden aan een paar peuterspeelzalen in Rotterdam. Zij en haar collega’s worden ingezet op meer dan 200 locaties in Rotterdam (peuterspeelzalen en kinderdagverblijven) die met vve-programma’s werken. Het project wordt gefinancierd door de gemeente Rotterdam en het samenwerkingsverband primair onderwijs.

De taken van een vsmw’er zijn uiteenlopend: ondersteuning van de pedagogisch medewerkers, kortdurende hulpverlening aan ouders, toeleiden naar het wijkteam, toeleiden naar de basisschool en groepsactiviteiten voor ouders en pedagogisch medewerkers. Hiervoor krijgt de vsmw’er 45 minuten per week per groep.

Mee naar intakegesprek

Birgul werkt nauw samen met de pedagogisch medewerkers op ‘haar’ peuterspeelzalen. ‘Ik ondersteun hen bijvoorbeeld bij het voeren van gesprekken met ouders. Wij kennen de hulpverleningstaal, wij kunnen bij ouders anders doorvragen. Ik stimuleer pedagogisch medewerkers om de gesprekken zelf te voeren. Maar dan kom ik bijvoorbeeld de week daarvoor even langs om het gesprek goed voor te bereiden.’

Daarnaast is de vsmw’er er voor de ouders. ‘Wekelijks laat ik op de groep mijn gezicht zien en voer ik met ouders even een gesprekje. Daardoor zien ze mij als onderdeel van de peuterspeelzaal en is het voor hen makkelijker om mij aan te schieten. Soms lukt het ouders niet om een afspraak te maken bij een hulpverlener. Of ze vinden het moeilijk om de weg te vinden, en dan ga ik bijvoorbeeld mee naar een intakegesprek.’ Een vsmw’er kan kortdurende hulpverlening bieden. Bij meer specialistische zorg of ondersteuning zorgt de vsmw’er dat het kind en de ouders zo snel mogelijk op de goede plek terechtkomen.

Meerwaarde

Bij de inzet van voorschools maatschappelijk werk draait het om preventie en vroegsignalering, zegt Anneke Stroo, beleidsmedewerker bij Servicepunt SMW. ‘Zij zijn het lijntje naar buiten voor hulpverlening aan een kind of gezin, en voor een goede onderwijsplek voor het kind. Hoe eerder je daarbij bent, hoe beter.’ Het is belangrijk om de (vaak jonge) ouders een positieve ervaring met hulpverlening te bieden. ‘Dat kan later helpen als ze nog eens met hulpverlening in aanraking komen.’ De behoefte aan de inzet van voorschools maatschappelijk werk kwam vanuit basisscholen. ‘Die kregen kinderen in de kleuterklassen met wie soms al best veel aan de hand was. Als die kinderen eerder in beeld zijn, zijn ze misschien beter toegerust voor school, of weet de school beter wat er met deze kinderen aan de hand is.’

De voorschools maatschappelijk werkers maken deel uit van de zorgstructuur op het kinderdagverblijf of de peuterspeelzaal. Sommige kinderdagverblijven hebben een eigen pedagoog in dienst, waardoor niet altijd meteen duidelijk is wat de meerwaarde kan zijn van een vsmw’er. ‘Maar een pedagoog moet je niet zien als een concurrent, maar als een

samenwerkingspartner’, zegt Anneke. ‘Een pedagoog is geen hulpverlener maar ondersteunt veel meer de leidsters in hun werk op de groep. Als voorschools maatschappelijk werker moet je kijken waar het kinderdagverblijf behoefte aan heeft. Komen ze bijvoorbeeld goed in contact met ouders? Dat vereist wel van vsmw’ers dat ze extra moeite doen en lang met zichzelf in de aanbieding lopen. Maar deze investering loont.’

Vertrouwen bij ouders en leidsters

In de huidige vorm loopt dit project sinds april 2016. Inmiddels ervaren veel vsmw’ers dat ze eerder betrokken worden bij zorgen of problematiek van kinderen. Maar ook dat er soms een drempel is voor leidsters en ouders om hen erbij te betrekken. ‘Dat zijn natuurlijke processen’, weet Anneke. ‘Ouders hebben tijd nodig om te accepteren dat er iemand meekijkt. En leidsters moeten vertrouwen krijgen in de vsmw’er.’ Dat heeft ook Birgul gemerkt. ‘Het kostte tijd om een ingang te vinden bij pedagogisch medewerkers. Vaak zeiden ze dat alles goed ging op de groep. Maar zodra ze eenmaal een succeservaring hebben gezien, dan gaat het makkelijker. Ik merk nu dat pedagogisch medewerkers uit zichzelf bellen of mailen en vragen of ik even langskom. Daarnaast bespreek ik sowieso zes keer per jaar met de pedagogisch medewerkers alle kinderen van de groep. Wat gaat er goed, waar lopen ze tegenaan? Die vaste afspraak heeft mij ontzettend geholpen.’

Meer informatie?

Anneke Stroo
beleidsmedewerker Servicepunt SMW
a.stroo@servicepuntsmw.nl

Birgul Atas
voorschools maatschappelijk werker
birgul.atas@smwr-rijnmond.nl

Reflectie op kansen en ontwikkelpunten

In de pauze dachten deelnemers na over kansen en ontwikkelpunten die zij zien in hun werk als schoolmaatschappelijk werker. Die kansen en ontwikkelpunten clusterden zij op vier thema's:

- > veilig pedagogisch klimaat
- > tegengaan van verzuim en thuiszitters
- > preventie rond opvoed- en opgroei problemen
- > partnerschap school, ouders en jeugd

Albert Boelen, Chaja Deen en Mustapha Igozoul reflecteerden hierop.

Albert Boelen (LECSO en PO-Raad)

"Ik ben enthousiast over wat ik heb gehoord in de workshops. Het schoolmaatschappelijk werk kan veel betekenen voor de ondersteuning van kinderen in scholen. Leerkrachten zouden vaker moeten zeggen: 'Ik kan het niet alleen'. Het schoolmaatschappelijk werk ondersteunt gelukkig steeds meer in de school. Daar word ik blij van! In het speciaal onderwijs waren we bang dat het schoolmaatschappelijk werk met de nieuwe Jeugdwet zou verdwijnen. Al is het soms ingewikkeld, ik ben toch positief. De schoolmaatschappelijk werker die tussen school en jeugdhulp staat, heeft een cruciale rol. Vooral aan 'de voorkant', bij de start en intake op school. Het hullie-zullie-verhaal zou eens moeten stoppen. Misschien hebben we wel een nieuwe beroepsopvatting nodig, van mensen die op school samenwerken rond de vraag wat elk kind nodig heeft".

Mustapha Igozoul (BPSW, functiegroep schoolmaatschappelijk werk):

"Daar sluit ik graag bij aan. De naam van onze functie doet er niet toe. Je werkt vanuit een driehoek: met kinderen, met ouders en met scholen. Dat is waar het om gaat. En dat moeten we zien te behouden."

Chaja Deen (Nederlands Jeugdinstituut)

"Dichtbij school ondersteuning bieden en een schakelfunctie hebben mét mandaat om specialistische hulp in te zetten is echt heel belangrijk. Dat verschilt nog sterk in het land. De schoolmaatschappelijk werker heeft daarin een dubbele functie: snel en goed het kind en zijn gezin helpen en daarnaast de school ondersteunen. Ik zag op de geeltjes heel veel mooie suggesties voor hoe schoolmaatschappelijk werk scholen kan versterken! Dit is een goed moment om eens te kijken hoe we de verbinding tussen primair onderwijs en de jeugdhulp hebben ingericht en daarbij te kijken waar dingen nog beter kunnen. We moeten daarom zorgen voor behoud van de kern van het schoolmaatschappelijk werk".

"We hadden een zeer geanimeerde workshop over de rol van onze jeugdconsulent. De deelnemers waren zeer betrokken. Er waren zoveel vragen van betrokken deelnemers, dat we maar aan één dilemma zijn toegekomen. We hebben daarover met elkaar het goede gesprek kunnen voeren".

Tanja van Duuren,
stafmedewerker CJG Midden-Limburg

"Meer aandacht voor de S van Schoolmaatschappelijk werk!"

Deelnemer

"Wat mij hier duidelijk wordt is dat schoolmaatschappelijk werkers sterk gericht zijn op het vinden van oplossingen. Mooi om te zien!"

Deelnemer

"Deelnemers van vandaag zijn echt gericht op van elkaar leren, ook in heel praktische zaken".

Dewi Hesem
stagiaire bij het Nederlands Jeugdinstituut

